

Håkan Bråkan & Josef

I komedins form berättar filmen *Håkan Bråkan & Josef* även om allvarliga ting såsom allas vår längtan efter kärlek och bekräftelse och hur lätt det är att börja fantisera om motsatsen när självkänslan får sig en törn.

Rekommenderad från åk 1

EN FILMHANDLEDNING AV
ANDREAS HOFFSTEN

Handling

Det är sol och sommar och Håkan är på väg till skolavslutningen på sin cykel. För sig själv tänker Håkan att den här sommaren inte ska bli som alla andra – och skälet är att han skall bli storebror och hans fantasier inför den tilldragelsen är utan gräns! Håkan går i första klass och världen är full av mystiska och oförklarliga ting. Håkan ska just läsa upp en liten dikt i solskenet på skolgården då pappa och mamma och syskonen som också är där i ilfart hastar iväg i sin Volvo till BB.

Barnet föds och mamma Karin och pappa Rudolf och Håkans två äldre syskon Sune och Anna gullar allt vad det orkar med lilla bebisen Isabelle. Sakta växer Håkans besvikelse över att ingenting verkar bli som han föreställt sig. Lillan skriker och är inte ett dugg kul, hon kan till exempel inte alls stå i fotbollsmålet när man ska träna målskott.

Mamma och pappa försöker göra det bästa av sommaren, de åker till stranden – men då börjar det regna. De åker på båtutflykt med grannen och vännen Ragnar. De drömmer om att en dag få råd att byta sin bostad mot något större på andra sidan sjön, nu när de blivit fler och behöver större. Men Ragnar, som är en pratglad figur men också lite ensam i livet, försöker finna på råd och få sina kära grannar att istället bygga om garaget till ett extra rum. Han är en händig typ, åtminstone enligt honom själv, och han trivs alls inte med tanken på att vännen Rudolf ska flytta.

En dag när Håkan luras att vakta lillan – Anna vill hellre träffa sin nya kille – går de in i en djuraffär där sköldpaddan Josef försöker få Håkan att köpa honom. Han har i sin tur just blivit tillbakalämnad av en besviken kund.

Så fyller Håkan år. Det är sju ljus på tårtan men när Håkan blåser ut ljusen i en enda välriktad pust så är det lilla Isabelle som pappa fotograferar. Och i present får han – just det, Josef, sköldpaddan. Håkan är måttligt road.

”Varför tror du dom skaffade ett barn till när dom redan hade

tre? Kan det vara att dom inte var riktigt nöjda med dig? Kan det vara så? Tänk på saken”, säger Josef. Eller rättare sagt fantiserar Håkan att Josef säger, för det är ingen annan som hör Josefs röst. På natten drömmer Håkan rosa drömmar om att få det han mest av allt önskar – en aldeles egen hundvalp.

Nästa dag plockar Håkan blommor för att få mamma och pappa på gott humör – och glömmer Isabelle som ligger i vagnen och som börjar rulla nerför vägen. Håkan springer allt han orkar och lyckas få stopp på vagnen. Mamma frågar senare på kvällen om det är så att Håkan innerst inne vill att någonting skall hända Isabelle. Håkan börjar gråta i sin frustration över hur fel allt blev, han som bara ville väl. Allteftersom börjar Håkan umgås med tanken på att rymma från sina ’lillanfixerade’ föräldrar.

Ragnar och Rudolf köper en bingolett – som faller ut med en rejäl vinst – men Ragnar säger ingenting för då flyttar säkert vännen Rudolf med sin familj.

De börjar bygga garaget, och Josef viskar hela tiden i Håkans öra att nu vill de bli av med dig och han ”lurar” Håkan att rymma med honom. Håkan plockar med sig lite läsk och kalla kokta potatisar som proviant. De klättrar ner från taket på en stege.

Så är garaget klart. Men Karin är inte fullt lika imponerad som Ragnar och Rudolf, vilket till slut den lite velige Rudolf inser.

”Bättre fly än illa fäkta, själv är bästa dräng. Tänk alltid först på dej själv, det är det ingen annan som gör. Du och jag Håkan, du och jag”, säger Josef eller snarare Håkans inre röst, i förtvivlan över att mamma och pappa inte bryr sig om honom, som han uppfattar det.

Ragnar gömmer pengarna från bingo-vinsten i dynorna i sin båt som han brukar åka en tur med, ofta tillsammans med vännen Rudolf.

Josef intalar Håkan att de killar som kommer för att installera

el i garaget i själva verket skall fånga Håkan och placera honom i en "barnaffär". Så Håkan flyr, påhejad av Josef, ner till hamnen och tar Rudolfs motorbåt som han också lyckas starta och åker så iväg helt ensam ut på den stora farleden. Under tiden tar Ragnar och pappa Rudolf upp förföljandet samtidigt som de larmar sjöräddningen som kommer till undsättning med helikopter. Mitt i allt ihop försöker Ragnar berätta för Rudolf om deras gemensamma Bingovinst som han gömt i siddynorna på båten. Håkan kör på grund, båten sjunker, Håkan hoppar i sjön, pappa efter från helikoptern och de finner varandra – Håkan lär sig simma på kuppen. Håkan berättar om sin rädsla för "barnaffären" och pappa förklarar att sådana inte finns. Större problem är det med pengarna i båtens dynor som Ragnar desperat vill dyka efter. Kanske hittar han pengarna, kanske inte...

Tycker någon om mig?

Många barn funderar över om de är älskade eller inte. Om mamma och pappa verkligen tycker om dem på riktigt. Dessa känslor prövar de under hela uppväxten i olika rollspel alltifrån de första försöken till frigörelse i 3-4 års åldern då de första stegen bort från föräldrar och dagispersonal brukar äga rum.

De starka känslor av utanförskap som Håkan känner är dock inte bara fantasier utan har också sin grund i föräldrarnas stundvisa okänslighet och brist på inlevelse. Garagescenen är ju närmast en skräckupplevelse och egentligen mer verklighet än fantasi och kommentarerna som de vuxna för över huvudet på Håkan när de talar "om" (istället för "med" eller "till") honom är också hemska att höra. Att skicka Håkan till farföräldrarna "vad han än säger" är väl nästintill att betrakta som ett maktövertaggrepp.

Att missförstå känslor är nog också bland det lättaste som finns. De gör även Håkans storebror Sune som tror att tjejen i grannhuset, som han gillar, är tillsammans med en den mörkhåriga, lite äldre killen – som visar sig vara hennes styvbrorsa som är arton år. Håkan missförstår hela tiden. Det börjar när hans lillasyster föds. Föräldrarna är naturligt nog jätteintresserade av den nya, söta familjemedlemmen och fokus flyttas lite. Håkan är inte längre minst och den som alla leker och skojar med. Håkan tolkar senare garageombyggnaden som att föräldrarna vill att han ska flytta bort. I sina fantasier "hör" han talas om "barnaffä-

ren" där inte längre önskade barn säljs – en skräckfantasi så god som någon. Och när väl fantasierna börjar löpa fritt kan det vara svårt att få stopp på dem.

- Att vuxna bestämmer över barns huvuden är nog en erfarenhet många barn delar. På vilket sätt hade föräldrarna kunnat förhålla sig till Håkan och talat "till" i stället för "om" honom så att denna känsla av utanförskap inte hade uppstått?

- Låt eleverna göra en teckning av en scen där de tycker att Håkan hade det som mest jobbigt med sig själv eller med omgivningen, eller när sorgen var som störst. Låt sen eleven berätta om bilden och varför han/hon valde den. Hur kändes det när ni såg det på film? Upplevde de andra samma sak?

- Låt eleverna berätta om en egen fantasi de haft som sen inte visade sig vara riktigt sann.

"Man får väl tänka som man vill eller hur?" Josef kallar bebisen Isabelle för dvärgen. Han hotar med "Barnaffären" dit alla barn kommer som inte föräldrarna gillar längre. "En gång var du minst och alla tyckte om dig hur mycket du än skrek. Varför väljer dom henne? Jo, för att dom inte längre tycker om dig" – säger Josef som likt Shakespeares Jago dryper sitt gift i Håkans/Othellos öra. Och att bygga upp egna fantasier där ingen finns som kan ifrågasätta ens tankar, ja det är inte särskilt svårt.

Det är få saker som så förenar oss människor som vår längtan efter kärlek och bekräftelse. Psykologer brukar tala om begreppet "att bli sedd" av någon, om hur viktigt det är i en människas utveckling. Det gäller förstås i första hand föräldrarna men kan även gälla en morbror eller mormor eller annan nära vuxen.

- Känner barnen igen sig i hur Håkan använder ett kärt husdjur eller en gosenalle för att samtala med sig själv om egna känslor av osäkerhet? Är det ett bra sätt? Vilka är bristerna/fallgroparna?

- Josef är ju som figur en som för fram de känslor som Håkan själv inte riktigt vill kännas vid kring Isabelles ankomst i famil-

jen. Vad hade hänt om han vågat uttrycka dessa känslor direkt? Är det acceptabelt att känna som Håkan gör? Får man vara avundsjuk?

- Josef är intressant ur aspekten att Håkan behandlar honom så som han själv blir, eller känner sig behandlad. Ett slags spegling av hans egen situation med andra ord. Är det så att den som känner sig oälskad själv har svårt att tycka om någon?

Avundsjuka

Handen på hjärtat så är vi nog alla lite till mans avundsjuka på någon och så är fallet också i filmen om Håkan. Grannen Ragnar är avundsjuk på Rudolf som har familj. Rudolf i sin tur är säkert avundsjuk på Ragnars fina båt. Håkans brorsa Sune är avundsjuk på Sophies – som han tror – snygga och läckert klädda nya pojkvän Ludde och Håkan själv, ja han är rejält avundsjuk på lilla gullpluttan Isabelle, hans lillasyster, som inte alls blir den lek-kamrat han hoppats på.

Avunden räknas till och med som en av de sju dödssynderna, ett gissel som skapat mycket förtret i mänsklighetens historia, alltifrån traumat vid julklappsutdelning till det storpolitiska planet.

- Avundsjukan finns naturligtvis med i bilden för Håkan. Det är inte lätt att hantera en situation när man får ett lillasyskon som blir familjens nya favorit. Kanske någon av eleverna har egna erfarenheter att berätta om?
- Är avundsjukan alltid något dåligt eller kan den även föra något gott med sig?

Livlig fantasi

Mitt i det allvarliga finns också en hel del humor i *Håkan Bråkan & Josef*. Det drivs rätt hejdlöst med fenomenet grannsämja i gestalten Ragnar. Håkans fantasier kring livets mysterier och om hur det var förr i tiden tar sig många roliga uttryck. Särskilt de fantasier om hur barn blir till kan väcka skratt men kanske också frågetecken.

I film krävs det att man ibland förstorar lite när man måste tydliggöra något – som att det regnar när man åker och badar för att illustrera att det inte är lätt alla gånger att sköta en familj.

Samma sak när pappa Rudolf fått tre (!) parkeringsböter när de är på BB och att de kör ett kvalificerat stuntrally med brohopp på väg till sjukhuset och BB. För att inte tala om den scen när Ragnars båt lägger ut och den lite fäpplige fadern Rudolf står kvar på brygga med förtöjningslinan i hand. För övrigt en klassisk svensk humorscen.

- Vad var det som eleverna tyckte var mest roligt? Varför?

- Kanske rentav att de animerade avsnitten om hur ett barn blir till kan tjänstgöra som en första lustfylld liten lektion i sexualkunskap?

Familjen

Håkans familj är nog i stort som vilken svensk familj som helst. Mamma, pappa och tre barn plus ett sladdbarn. En begagnad Volvo, inte tillräckligt bra ekonomi för att bo tillräckligt stort, bägge föräldrarna jobbar och en känsla av stress och att inte riktigt räkna till finns med i bilden.

I Håkans familj finns både en tonårstjej med sina typiska tonårsproblem – fast hon är väldigt välartad måste man säga! – och en nyfödd bebis som kräver sitt. Då vill det till att allt fungerar i vardagen, alltifrån tvättmaskiner till sommarutflykter och att inte trångboddheten blir alltför påträngande! Lika viktigt som ett nytt rum är kanske också att ha två toaletter – ett ganska så klassiskt slagfält för familjekonflikter.

Många av eleverna har kanske sett när *Håkan Bråkan* sändes som Adventskalender i SvT. Där beskrevs föräldrarna som lite nonchalanta och okänsliga för barnens önsknings och behov.

- Hur är föräldrarna i *Håkan Bråkan & Josef*, är de bra föräldrar eller skulle de kunna vara bättre? Hur är en bra pappa? Hur skall en bra mamma vara?

- Grannen Ragnar är en lite ensam människa, han verkar vara ogift och sitter solo hemma och följer *Bingolotto* i tv-soffan. Hur uppfattar eleverna honom, ser de förbi skämtet och hastigheten och ser också hans längtan efter vänskap?

Produktionsuppgifter

Sverige 2004

Producent: **Waldemar Bergendahl & Cecilia Norman**

Manus: **Lars Lundström**

Regi: **Erik Leijonborg**

Foto: **Rolf Lindström**

Scenografi: **Lasse Strömsten**

I rollerna

Håkan – **Axel Skogsberg**

Pappa Rudolf – **Per Svensson**

Mamma Karin – **Tintin Anderzon**

Ragnar – **Johan Rheborg**

Anna – **Emma Engström**

Sune – **Leo Holm**

mfl

Tekniska uppgifter

Längd: **82 minuter**

Ljud: **Dolby DTS**

Format: **Vidfilm**

Censur: **Barntillåten**

Svensk premiär: **8 oktober 2004**

Distribution

Svensk Filmindustri, 127 83 Stockholm Tel 08-680 35 00, fax 08-680 37 83 www.sf.se